

SAMENVATTING

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft onderzoeks- en adviesbureau Breuer&Intraval een vooronderzoek uitgevoerd naar de beschikbare data en methoden voor het schatten van het aantal illegalen in Nederland. Doel van de voorstudie is de praktische geschiktheid, bruikbaarheid en beschikbaarheid van aanvullende data en methoden voor het uitvoeren van een illegalenschatting na te gaan.

Voor eerdere schattingen van het aantal illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen is gebruik gemaakt van de vangst-hervangstmethode op basis van één registratie. Voor de registratie is gebruik gemaakt van staande houdingen van illegalen door de politie, bijvoorbeeld omdat zij illegaal aan het werk zijn of misdrijven plegen. Deze methode kent - net als veel andere methoden voor het schatten van de omvang van verborgen populaties - enkele beperkingen, kwetsbaarheden en onzekerheden. Illegale vreemdelingen die door hun gedrag amper het risico lopen staande te worden gehouden, ontbreken in de registratie en kunnen wanneer een schatting van illegalen uitsluitend op staandehoudingen door de politie is gebaseerd niet in een schatting worden verdisconteerd. Op basis van de resultaten van de voorstudie wil de opdrachtgever onderzoek laten doen naar aanvullende schattingsmethoden waarmee de het schatten van illegalen kan worden verbeterd.

Onderzoeksopzet

Het onderzoek is opgedeeld in twee verschillende onderdelen. In het eerste deel ligt de focus op het inventariseren van de beschikbare schattingsmethoden, terwijl we ons in het tweede deel hebben gericht op het in kaart brengen van de potentiële databronnen. De opbrengsten van beide delen zijn in samenhang gezien om tot een overzicht van de meeste kansrijke schattingsmethoden te komen wanneer rekening wordt gehouden met beschikbaarheid, bruikbaarheid en toegankelijkheid van de potentiële databronnen.

Bruikbare methoden

Uit het onderzoek blijkt de multiplier methode de meest kansrijke methode om een schatting van illegalen met de vangst-hervangst methode te valideren. Het betreft een relatief eenvoudig uit te voeren methode waarvoor niet aan al te strenge eisen hoeft te worden voldaan. Wel dienen de te gebruiken databronnen representatief te zijn voor de te schatten populatie en dienen de beschikbare gegevens tevens op betrouwbare wijze te kunnen worden doorgerekend.

Naast de multipliermethode lijken varianten van de vangst-hervangstmethode kansrijk om een schatting van het aantal illegalen in Nederland mee uit te voeren. Een variant waarbij wordt geschat op basis van twee of meer registraties blijkt op basis van beschikbaarheid van databronnen bij deze methode het meest kansrijk. Hiervoor zijn enkele potentiële databronnen beschikbaar.

Een belangrijk aandachtspunt bij de beschikbare databronnen zijn de aannames waaraan moet worden voldaan. Met name de aannames van perfecte koppeling van persoonsgegevens en onafhankelijkheid tussen de registraties blijken te worden geschonden. Een vangst-hervangstschatting op basis van drie of meer registraties heeft daarom de voorkeur; de aanname van volledige onafhankelijkheid is in dat geval niet langer noodzakelijk, omdat in dat geval hiervoor statistisch kan worden gecorrigeerd.

Tevens kunnen met varianten van de sociale netwerkbenadering illegalen worden geschat. Een knelpunt bij deze methode zijn de relatief hoge kosten. Voor het toepassen van de methode dienen netwerken van illegalen in beeld te worden gebracht, waarvoor uitgebreid veldwerk onder illegalen nodig is. Verder zijn er onzekerheden over de validiteit en betrouwbaarheid van de uitkomsten van deze methode. Hierdoor lijkt deze benadering niet de meest geschikte methode om schattingen van illegalen te valideren.

Daarnaast is de mogelijkheid van een theorie gestuurde methode nagegaan. Dit is echter een complexe en arbeidsintensieve schattingsmethode. Bovendien is onduidelijk of de uitkomsten van verschillende schattingen van categorieën illegalen bijeen kunnen worden gebracht tot een totaalschatting.

Bruikbare bronnen

Gegevens over illegale vreemdelingen zijn beschikbaar bij diverse instanties en hulporganisaties. Dit geldt onder meer voor de Inspectie SZW over arbeid door illegale vreemdelingen, van DUO over illegale leerplichtige minderjarigen, IOM Nederland over illegale vreemdelingen die wilden terugkeren maar hierin niet zijn geslaagd en voor hulporganisaties als Dokters van de Wereld, ASKV Steunpunt Vluchtelingen en het Medisch Opvangproject Ongedocumenteerden die vooral in enkele grote steden actief zijn en van INLIA die vooral in het noorden van het land actief is. Het aantal illegalen waarmee zij contact hebben is per organisatie jaarlijks relatief beperkt, maar samengevoegd loopt dit voor 2016 op tot ruim 3.000 personen, waarmee het een voor het toepassen van de vangst-hervangst methode aantrekkelijke omvang heeft.

Het CAK beschikt over declaraties van zorgaanbieders over gegevens van onverzekerbare personen. Hierbij gaat het voornamelijk om illegale vreemdelingen. Personen waarvan nog een aanvraag in behandeling is bij de IND of die bezwaar of beroep hebben aangetekend en de facto niet illegaal in Nederland verblijven, maar geen zorgverzekering kunnen krijgen, kunnen er met een bestandsvergelijking tussen CAK en IND worden uitgefilterd, zodat een databestand resteert met onverzekerbare, illegale vreemdelingen.

In het databestand van het CAK zijn initialen, geslacht, geboortjaar en nationaliteit van onverzekerbare vreemdelingen vastgelegd. Er is gedeclareerd voor personen van jong tot oud, voor evenveel mannen als vrouwen, personen afkomstig uit een groot aantal landen en uit alle GGD-regio's in Nederland. De onverzekerde vreemdelingen die zorg hebben ontvangen vormen naar verwachting een goede dwarsdoorsnede van de illegale vreemdelingen in Nederland. Er ontbreekt in de databron een primaire identicator, bijvoorbeeld een BSN of een naam en geboortedatum. Door het combineren van secundaire identificatoren (initialen, geslacht, geboortjaar, nationaliteit en verblijfsregio) is een koppeling mogelijk met andere databronnen.

Aanvullende schattingen

Om gebruik te kunnen maken van triangulatie met de bestaande vangst-hervangst schatting op basis van staande houdingen door de politie bevelen wij voor het schatten van illegalen in Nederland aan aanvullende schattingen te laten uitvoeren, waarin gebruik wordt gemaakt van de volgende methoden en databronnen:

- Multiplier methode met databestand CAK over declaraties van onverzekerbare en illegale vreemdelingen door zorgaanbieders;
- Vangst-hervangst methode met databronnen van CAK, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en hulporganisaties.